

Yetişkin Eğitimi ve Hayat Boyu Öğrenme

Editör: Mustafa GÜÇLÜ

3. Baskı





Editör: Prof. Dr. Mustafa GÜÇLÜ

YETİŞKİN EĞİTİMİ VE HAYAT BOYU ÖĞRENME

ISBN 978-605-241-706-5

DOI 10.14527/9786052417065

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Ağustos 2019, Ankara

3. Baskı: Aralık 2021, Ankara

Yayın-Proje: Zeynep Güler

Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım AŞ

Saray Mah. 126. Cad. No: 20/A

Kazan/ANKARA

Tel: (0312) 394 55 91

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 49180

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Uluslararası alanda genellikle yirmi bir yaş üstü ve zorunlu eğitim kurumlarına devam etmek durumunda olmayan kişiler yetişkin bireyler olarak kabul edilmektedir. Tanım olarak bakıldığında ise yetişkin birey; gerek fiziksel ve de gerek psikolojik açıdan olgunlaşmış, eş olma, anne, baba olma gibi rolleri yerine getiren, bir işte çalışan ve meslek sahibi kişiler olarak tanımlanmaktadır. Yaş ve tanım açısından ele alındığında yetişkinlerin bazı özelliklere sahip oldukları görülmektedir. Yetişkin eğitiminin de bu özelliklere uygun olarak verilmesi gerekmektedir. Özellikle toplum içinde gerek mesleki ve de gerek anne-baba gibi rollerin gereğinin yerine getirilmesi, yeni ortamlara uyum sağlanabilmesi gibi durumlar yetişkin eğitiminin mahiyetini oluşturmaktadır. Tüm bunlar yetişkin eğitiminin, bireylerin hayat boyu gelişimleri çerçevesinde öğrenme ihtiyaçlarının karşılanmasından kaynaklandığını göstermektedir.

Gelişmiş ülkeler vatandaşlarının bilgi eksikliklerini gidermek, örgün eğitim dışında kalanlarına da gerekli desteği sağlamak için önlem almaktadırlar. Çünkü geleceğin dünyasında nitelikli insan yetiştirebilmek için var olan bilgiler yeterli gelmemekte, değişen koşullara göre kişilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Özellikle bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmelere toplumun uyum sağlayabilmesi, yetişkin eğitimin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Boş zamanların etkili bir şekilde değerlendirilme, mesleki yaşamda meydana gelen yeniliklere uyum sağlayabilme, eskiye göre insan ömrünün uzaması ve hayat boyu öğrenmenin dünya genelinde yaygınlaşması yetişkin eğitiminin önemini ortaya koyan diğer unsurlar olarak dikkat çekmektedir. Artık bireylerin okullarda almış oldukları eğitimi hayat boyu kendisine yetmemektedir. Bu nedenle öğrenme ihtiyaçlarının giderilmesinde bireylerin “Hayat Boyu Öğrenme Becerileri” olarak bazı bilgi, beceri ve tutumlara sahip olmaları gerekli görülmektedir.

Elinizdeki bu kitap; yetişkin eğitimi ve hayat boyu öğrenme ile ilgili temel kavramları, konuya ilişkin farklı yaklaşımları, yetişkin eğitimi ve hayat boyu öğrenme kavramlarına ilişkin kapsam ve özellikleri, yetişkin eğitimi ve hayat boyu öğrenmenin tarihsel gelişimi, Türk eğitim sisteminde hayat boyu öğrenme uygulamaları hakkında bilgiler vermektedir. Kitabın öğretmen adaylarına, eğitim alanında çalışan kurum ve uygulamacılara faydalı olmasını diliyor, başta PEGEM ailesi olmak üzere emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunuyorum.

Prof. Dr. Mustafa GÜÇLÜ
ORCID No: 0000-0002-7565-3554

Aralık 2021

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editör: Prof. Dr. Mustafa GÜÇLÜ

1. BÖLÜM: Yetişkin Eğitiminin Tanım ve Kapsamı

Dr. Öğr. Üyesi Gülçin ZEYBEK, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-5509-5129

2. BÖLÜM: Yetişkin Eğitimi ile İlgili Temel Kavramlar

Doç. Dr. Yalçın DİLEKLİ, Aksaray Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-0264-0231

3. BÖLÜM: Yetişkin Eğitiminin Özellikleri

Dr. Öğr. Üyesi Şenol ORAKCI, Aksaray Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-1534-1310

4. BÖLÜM: Yetişkin Eğitiminin Türkiye’de Tarihsel Gelişimi

Doç. Dr. Savaş KARAGÖZ, Aksaray Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-4410-9214

5. BÖLÜM: Yetişkin Eğitimiyle İlgili Yaklaşım ve Modeller

Doç. Dr. Hasan Hüseyin KILINÇ
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-0446-2507
Dr. Öğr. Üyesi Emin Tamer YENEN
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-2359-3518

6. BÖLÜM: Yetişkinler ve Öğrenme: Öğrenme Kuramları Açısından Bir Değerlendirme

Dr. Öğr. Üyesi Neşet MUTLU, Erciyes Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-3378-4986

7. BÖLÜM: Hayat Boyu Öğrenmenin Amacı ve Kapsamı

Dr. Öğr. Üyesi Hülya YILDIZLI, İstanbul Üniversitesi
ORCID No: 0000-0003-4450-2128

8. BÖLÜM: Yaşam Boyu Öğrenmenin Önemi ve Temel Özellikleri

Prof. Dr. Mustafa GÜÇLÜ, Erciyes Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-7565-3554

9. BÖLÜM: Hayat Boyu Öğrenme Yeterlilikleri

Prof. Dr. Mustafa GÜÇLÜ, Erciyes Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-7565-3554

10. BÖLÜM: Hayat Boyu Öğrenmenin Tarihsel Gelişimi

Doç. Dr. Selcan KİLİS, Giresun Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-5751-2363

11. BÖLÜM: Türk Eğitim Sisteminde Hayat Boyu Öğrenme Uygulamaları

Doç. Dr. Fatmanur ÖZEN, Giresun Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-3232-7484

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	iv

1. BÖLÜM

YETİŞKİN EĞİTİMİNİN TANIM VE KAPSAMI

Giriş.....	2
Yetişkin Kimdir?.....	3
Yetişkin Eğitimi Nedir?.....	5
Yetişkin Eğitiminde Hedef Kitle.....	6
Yetişkin Eğitiminin Amacı.....	7
Yetişkin Eğitiminin Kapsamı.....	10
Yetişkin Eğitiminin İlkeleri.....	12
Özet.....	13
Kaynakça.....	14

2. BÖLÜM

YETİŞKİN EĞİTİMİ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR

Giriş.....	18
Farklı Eğitim Türlerine İlişkin Tanımlar.....	18
Değişen Yetişkin Eğitimi Kavramı.....	20
Yaygın Eğitim.....	21
Halk Eğitimi.....	22
Hizmet içi Eğitim.....	23
Uzaktan Eğitim.....	24
Özet.....	25
Kaynakça.....	25

3. BÖLÜM

YETİŞKİN EĞİTİMİNİN ÖZELLİKLERİ

Giriş.....	28
Yetişkin Eğitiminin Özellikleri.....	28
Yetişkin Eğitiminde Yaşanan Zorluklar.....	33
Yetişkin Eğitiminde Farklı Program Alanları.....	35
Özet.....	36
Kaynakça.....	37

4. BÖLÜM**YETİŞKİN EĞİTİMİNİN TÜRKİYE’DE TARİHSEL GELİŞİMİ**

Giriş.....	40
Cumhuriyet Öncesi Dönem Yetişkin Eğitimi.....	41
Cumhuriyet Dönemi’nde Yetişkin Eğitimi Faaliyetleri	47
Özet	60
Kaynakça.....	61

5. BÖLÜM**YETİŞKİN EĞİTİMİYLE İLGİLİ YAKLAŞIM VE MODELLER**

Giriş.....	66
Yetişkin Eğitimi Modelleri	67
Andragoji Modeli	68
Öz-Yönelimli Öğrenme Modeli.....	76
Dönüşümsel (Dönüştürücü) Öğrenme Modeli.....	79
Eleştirel Yansıtma Modeli.....	80
Özet	82
Kaynakça.....	84

6. BÖLÜM**YETİŞKİNLER VE ÖĞRENME:
ÖĞRENME KURAMLARI AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME**

Giriş	88
Davranışçı Yaklaşım	89
Klasik Koşullanma	90
Bilişsel Yaklaşım.....	93
Anlamlı Öğrenme.....	99
Sosyal Öğrenme Teorisi.....	101
Yapılandırmacı Yaklaşım	102
Piaget-Şema Teorisi.....	103
Vygotsky-Yakınsak Gelişim Alanı Kuramı.....	104
Özet	106
Kaynakça.....	106

7. BÖLÜM

HAYAT BOYU ÖĞRENMENİN AMACI VE KAPSAMI

Giriş.....	108
Yaşam boyu öğrenme nedir?.....	110
Yaşam Boyu Öğrenmeyi Gerekli Kılan Nedenler.....	113
Yaşam Boyu Öğrenme ve Okul-Öğretmen	117
Özet	120
Kaynakça.....	120

8. BÖLÜM

YAŞAM BOYU ÖĞRENMENİN ÖNEMİ VE TEMEL ÖZELLİKLERİ

Giriş.....	124
Bir Kavram Olarak Yaşam Boyu Öğrenme ve Önemi	124
Yaşam Boyu Öğrenmenin Temel Özellikleri	128
Yaşam Boyu Öğrenmenin Etkileri.....	129
Özet	130
Kaynakça.....	131

9. BÖLÜM

HAYAT BOYU ÖĞRENME YETERLİLİKLERİ

Giriş.....	134
Anadilde İletişim Yeterliği.....	135
Yabancı Dilde İletişim Yeterliği	136
Matematiksel Yeterlikler ve Bilim Teknoloji ile İlgili Temel Yeterlikler	137
Dijital Yeterlikler.....	138
Öğrenmeyi Öğrenme Yeterliği.....	138
Sosyal Vatandaşlık Bilinci Yeterlikleri	139
İnisiyatif ve Girişimcilik Yeterliği.....	140
Kültürel Farkındalık ve Anlatım Yeterliği	141
Özet	141
Kaynakça.....	142

10. BÖLÜM

HAYAT BOYU ÖĞRENMENİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Giriş.....	146
Hayat Boyu Öğrenmenin Dünyada Tarihsel Gelişimi.....	146
Hayat Boyu Öğrenmenin Türkiye’de Tarihsel Gelişimi	150
Hayat Boyu Öğrenmenin Türkiye’de Gelişiminde Köy Enstitüleri ve Önemi.....	150
Türkiye’de Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğünün Kurulması ve Hayat Boyu Öğrenme Portalı.....	155
Özet	157
Kaynakça.....	159

11. BÖLÜM

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE HAYAT BOYU ÖĞRENME UYGULAMALARI

Giriş.....	162
Türkiye’de Hayat Boyu Öğrenme.....	164
Kurumsal Uygulamalar.....	171
Hayat Boyu Öğrenme Projeleri	173
Özet	175
Kaynakça.....	176

Yazarlar Hakkında.....	179
-------------------------------	------------

TABLolar LİSTESİ

1. Bölüm

Tablo 1. Farklı Açılardan Yetişkin Eğitimi İlkeleri	12
---	----

4. Bölüm

Tablo 1. Bozkurt, A.(2017). Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Dünü, Bugünü ve Yarını. AUAd 2017, Cilt 3, Sayı 2, 85-124.	54
--	----

5. Bölüm

Tablo 1. Andragojinin Süreç Elementleri.....	70
--	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

5. Bölüm

Şekil.1 Pratikte Androgoji Modeli (Knowles ve diğer., 2015).....	71
Şekil 2. Kişisel Sorumluluk Oryantasyonu Modeli.....	77

6. Bölüm

Şekil 1. Küçük Albert Deneyi.....	90
Şekil 2. Kahoot Uygulaması.....	92
Şekil 3. Bilginin Organizasyonu.....	95
Şekil 4. Yün Yumağı Etkinliği.....	97
Şekil 5. Yetişkin Öğrenenlerin Hazırladığı Örnek Bir Poster.....	98
Şekil 6. Kavram Haritası Örneği.....	100
Şekil 7. Quizlette Hazırlanan Bir Bilgi Kartı.....	101
Şekil 8. Dengeleme süreci.....	103
Şekil 9. Yakınsak gelişim alanı.....	105
Şekil 10. Poll Everywhere uygulaması.....	105

7. Bölüm

Şekil 1. Yaşam Boyu Öğrenmede Okul.....	119
---	-----

10. Bölüm

Şekil 1. Hayat Boyu Öğrenmeye Doğru Gelişim Süreci.....	147
Şekil 2. Avrupa Birliği ve Aday Üye Ülkeler HBÖ Programları.....	149

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

10. Bölüm

Fotoğraf 1. Köy Enstitüleri Öğrencileri Derste İken Örnek Kesit.....	152
Fotoğraf 2. Köy Enstitüleri Öğrencileri Resim Yaparken Örnek Kesit.....	152
Fotoğraf 3: Köy Enstitüleri Öğrencileri Bina Yaparken Örnek Kesit.....	153
Fotoğraf 4. Köy Enstitüsü Öğrencileri Kaynak Yaparken Örnek Kesit.....	153
Resim 2. Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Web Sayfasından Örnek Kesit..	155
Resim 3. Hayat Boyu Öğrenme Portalı Web Sayfasından Örnek Kesit.....	156
Resim 4. Hayat Boyu Öğrenme (HBOTV) Televizyon Kanalı Logosu.....	157

1. BÖLÜM

YETİŞKİN EĞİTİMİNİN TANIM VE KAPSAMI

Dr. Öğr. Üyesi Gülçin ZEYBEK
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

İçindekiler

1. Giriş
2. Yetişkin Kimdir?
3. Yetişkin Eğitimi Nedir?
4. Yetişkin Eğitiminde Hedef Kitle
5. Yetişkin Eğitiminin Amacı
6. Yetişkin Eğitiminin Kapsamı
7. Yetişkin Eğitiminin İlkeleri

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Yetişkin kavramını tanımlayabilme,
- Yetişkinin özelliklerini açıklayabilme,
- Yetişkin eğitimi tanımlayabilme,
- Yetişkin eğitiminin özelliklerini açıklayabilme,
- Yetişkin eğitiminin hedef kitesini tanımlayabilme,
- Yetişkin eğitimi gerektiren nedenleri açıklayabilme,
- Yetişkin eğitiminin amaçlarını açıklayabilme,
- Yetişkin eğitiminin kapsamını açıklayabilme,
- Yetişkin eğitiminin ilkelerini açıklayabilme bilgi ve becerilerine sahip olmanız beklenmektedir.

En uzun yolculuklar bile, tek bir adımla başlar.

Lao Tzu

Giriş

İnsanlar ilk çağlardan günümüze kadar, yaşamlarını sürdürebilmek için sürekli mücadele etmişlerdir ve yapılan mücadelenin her evresinde kendilerine avantaj sağlayacak sonuçlar çıkarmaya çalışmışlardır. Bu şekilde elde edilen deneyimlere dayalı öğrenmeler, daha sonra diğer insanlarla paylaşarak geniş kitleleri etkilemiştir. Bu olgu genel olarak yetişkin eğitiminin kökenini oluşturmaktadır (MEB, 2009). Çağımızın ana sorunları insan ilişkileri ile ilgili olup, çözümler ancak eğitim yoluyla bulunabilir. İnsan ilişkilerinde beceri; ev, okul, işyeri gibi insanların küçük gruplar halinde toplandıkları her yerde öğrenilebilir. Her yetişkin grubu, hangi nitelikte olursa olsun, insanların işbirliği içinde yaşamayı öğrenme deneyimine sahip olabileceği yerler olan birer demokrasi laboratuvarı haline gelmelidir (Smith, 2002).

Eğitim, insanların tutum ve davranışlarını değiştirmesi yanında aynı zamanda kendisinin de etkilenebilen bir yapıya sahip olması onun dinamik bir ortam olduğunu göstermektedir (Güçlü, 2015). Aynı zamanda sosyal devletin bir görevi olarak nitelendirilen eğitim, yeni liberal ideoloji ve küreselleşme ile birlikte özellikle mevcut fırsat ve olanaklardan dahi yararlanamayan dezavantajlı grupların yoksunluğunu artırarak eşitsizliklerin yaşandığı bir alana dönüşmektedir (Kaya, 2014).

Eğitim kurumlarının en önemli amacı, bireyin kendisini geliştirmesi, karşılaştığı sorunları çözebilmeyi öğretmesidir (Güçlü ve Şanal, 2015). Fakat günümüzde insanlığın bilgi birikimi bir kartopu gibi büyümekte, okulda öğrenilen bilgiler yaşam boyu yetmemektedir. Bilgi birikiminin sonucu olarak teknolojik yenilikler artmaktadır. Özellikle ulaşım, iletişim, bilişim ve üretim teknolojilerindeki yenilikler, ekonomik ve toplumsal yaşamı değiştirmektedir. Güç dengeleri, bilgiyi elinde tutanlardan yana değişmekte; bilgiyi üretemeyen ve erişemeyenler, bunu yapabilenler karşısında zayıf ve korunmasız kalmaktadırlar. Bilgiye erişmenin, bilgiyi uygulayabilmenin ve bilgi üretebilecek yeterliğe sahip olmanın yolu eğitimidir. Bu yüzden eğitimin yaşam boyu sürmesi, hem bireyler hem de uluslar için bir zorunluluk olmuştur. Eğitimin yaşam boyu sürmesi, insanların okul eğitimi sonrasında eğitim olanaklarına sahip olmasıyla, yani yetişkin eğitimi ile mümkündür. Bilgilerin, becerilerin hızla eskidiği ve yetersizleştiği küresel dünyada, hangi

düzye eğitim alırsa alsın, her bireyin yetişkin eğitimi hizmetlerinden sürekli yararlanarak kendini yenilemesi, geliştirmesi gerekmektedir. Bu nedenle yetişkin eğitimi, giderek artan ölçüde insanların ve ulusların geleceğini belirleyen en can alıcı hizmetlerden biri olmaktadır (Miser, 2002).

Yetişkinler, göz ardı edilecek kadar önemsiz bir topluluk değildir. Onların gelişen ve değişen dünyaya uyumlarını sağlamak ve böylece toplumların da yaşanan gelişmelere adaptasyonlarına yardımcı olmak, günümüzde öncelikli bir konudur (Akay ve Ültanır, 2010). Yetişkin bireylerin gelişimlerine, potansiyellerini tam olarak gerçekleştirebilmelerine ve toplumların kalkınmasına katkıda bulunan yetişkin eğitimi alanına, bireyler ve toplumlar için taşıdığı değer ve ona yüklenen anlamlar bakımından yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren verilen önem yirmi birinci yüzyıla birlikte hızla artmıştır (Karaman, 2016). 21. yüzyılda bilim, teknoloji ve ekonomide yaşanan hızlı gelişmeler, yetişkin bireylerin hayatlarını bu sürece adapte etmelerini gerektirmektedir. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin yaşandığı bu çağda küreselleşme, yaygınlaştırma, yönetim, yaratıcılık ve inovasyon, bilgi üretiminin baş aktörleridir. Küreselleşme, bireylerin ve ailelerin ulusal sınırları aşması ve bilgi alışverişinde bulunmalarıdır. Çağımızda yetişkinler daha çok bilgi kazanmalı ve kendilerini, değerlerini, bilgilerini tekrar gözden geçirmelidirler (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2010). Bu bölümde “yetişkin” ve “yetişkin eğitimi” kavramları açıklanacak, bu kavramlara çeşitli örnekler verilecek, yetişkin eğitiminin amacı, kapsamı, ilkeleri ve hedef kitesinden bahsedilecektir.

Yetişkin Kimdir?

Yetişkinler için düzenlenecek eğitim etkinlikleri yetişkinlerle ilgili birtakım özellikler göz önünde bulundurarak hazırlanmalıdır. Bu da yetişkin eğitimi ile ilgili eğitim etkinliklerinin planlanmasında her şeyden önce bu etkinliklerde hedef grubu oluşturan yetişkinin kim olduğu, yetişkinlerin fizyolojik, psikolojik ve sosyal özelliklerinin neler olduğunun bilinmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır (Yazar, 2012).

Yetişkin (adult) terimi, Latince büyüme (adolescere) fiilinden gelmektedir. Yetişkin denildiği zaman, bireyin fiziksel ve psikolojik olarak olgunlaşmış olduğu varsayılmaktadır (Onur, 2004). Yetişkin, Türk Dil Kurumu (TDK, 2019) sözlüğünde “beden, ruh ve duygu bakımlarından olgunluğa erişmiş olan kimse”; “kanunların belirttiği belli bir yaşı aşmış, toplumsal sorumluluklarını bilme durumunda olan genç” olarak tanımlanmıştır. Tıp dilinde yetişkin (adult) terimi, “ergenlik çağından yaşlılığa kadar olan devre (18-65 yaş)” olarak tanımlanmaktadır (Dökme-

ci, 2002). “Yetişkin Eğitimi Terimleri” sözlüğünde yetişkin kavramı, “bedenen ve düşünce bakımından olgunluğa erişmiş kişi olarak tanımlanmış; ergenlik çağını izleyen ve hayatın sonuna kadar uzanan dönem ve bu dönemin özelliği sayılan bedensel, psikolojik ve sosyal olgunluk durumu” şeklinde açıklanmıştır (UNESCO, 1997). Yetişkinlik kavramı, daha çok bağımsızlık ile ilgili bir kavramdır. Genel bir eğilim olarak bir toplumda, kendi yaşantılarını yönetme sorumluluğunu üstlenen bireyler yetişkin olarak kabul edilmektedir (Bülbul, 1991). Yetişkinlik, bireyin ergenlik ile başlayan biyolojik, psikolojik, sosyal ve yasal bakımdan olgunluk düzeyine ulaştığı yaşam dönemidir (Smith, 1996). Knowles (1980) yetişkin bireyi, “kendi yaşamından sorumlu olduğunu algılamış ve bu doğrultuda sosyal rol ve davranışlar sergilemeyi benimsemiş birey” olarak tanımlamıştır. Güneşe göre (1996) yetişkin, zorunlu öğrenimin dışına çıkmış, olgunlaşmış, uygun davranabilen ve bağımsız olabilen kişidir. Duman’a (1999) göre yetişkin birey, sorumluluk alabilen, kimlik duygusu oluşmuş, kendi yaşantıları ve deneyimleri olan, öz sorumluluk duygusu gelişmiş bireydir. Celep ise (2003) yetişkini, “zihinsel, bedensel, gelişimini tamamlamış ve psikolojik olgunluğa erişmiş, ekonomik bağımsızlığını kazanmış ve toplumda bir sorumluluk üstlenmiş birey” olarak tanımlamıştır. Yetişkinlik yasal, biyolojik, toplumsal ve psikolojik öğeleri içeren bir süreç olarak görülmektedir. Yetişkin eğitimi için temel alınan, psikolojik yetişkinliktir. Toplumsal ve psikolojik açıdan yetişkinlik, kendi yaşamından sorumlu olma, öz-yönetimli bir benliğe kavuşmuş olma, sorumluluklarının bilincinde olma halidir (Özdemir, 2003).

Knowles (1996) yetişkinliği dört ayrı boyutta tanımlamaktadır:

Biyolojik yetişkinlik: Bireyin biyolojik olarak üretebildiği yaşa eriştiği ilk ergenlik dönemi.

Yasal yetişkinlik: Bireyin oy kullanabileceği, sürücü belgesi alabileceği, rıza almaksızın evlenebileceği ve benzeri şeyleri yapabileceği yaşa erişmesi.

Toplumsal yetişkinlik: Bireyin tam zamanlı çalışan, eş, anne/baba, oy kullanan yurttaş ve benzeri rolleri yerine getirmeye başladığı zaman.

Psikolojik yetişkinlik: Bireyin kendi deneyimlerinden sorumlu olma, öz yönetimli olmaya ilişkin bir benlik kavramına eriştiği zaman.

Çocuklar, bu dünyaya yaşamları yetişkinler tarafından kendileri için yönetilen bağımlı kişilikler olarak girerler. Biyolojik işlevler dışındaki ihtiyaçları, başkaları tarafından karşılanmak zorundadır. Bu bağımlılık kavramı, yetişkin dünyası tarafından teşvik edilmekte ve desteklenmektedir. Toplum, çocukların uygun rolünü öğrencilik olarak tanımlamaktadır, bu onların tam zamanlı mesleği, ödülünün kaynağı ve kendilerini gerçekleştirmenin yoludur. Çocukların öz kimlikleri şekillenmeye başladığında, yetişkin dünyasını etkilemeyen küçük meselelerde

kendileri için karar almaya başlayacak kapasiteye sahip olduklarını görmeye başlarlar. Olgunlaştıkça, özellikle ergenlik döneminde, kendi yaşamlarını yönetme konusunda sorumluluk alma gereksinimi oldukça güçlü hale gelir. Buradaki trajedi, kültürümüzde yetişkin dünyasının, çocuk kavramını mümkün olan en son ana kadar bağımlı bir kişilik olarak tutma eğiliminde olmasıdır. Her ne kadar çocukların sorumluluk alma kapasitesi ve yetişkin dünyasının sorumluluk almasına izin verme özgürlüğü arasındaki bu kültürel gecikme yaşamlarının hemen hemen tüm yönleri için geçerli olsa da, özellikle eğitimleriyle ilgili kısmında daha baskındır. Ancak insanlar kendilerini yetişkin olarak tanımladıklarında, hayattaki normal rollerini artık tam zamanlı öğrenenler olarak görmeye başlarlar. Kendilerini giderek artan bir şekilde üretici olarak görürler. Başlıca kendini gerçekleştirme kaynakları artık çalışan, eş, ebeveyn ve vatandaş olma performanslarıdır. Yetişkinler, bu eğitimsel olmayan sorumluluklardan, kendi gözlerinde ve başkalarının gözünde yeni bir statü kazanırlar (Knowles, 1980).

Yetişkin Eğitimi Nedir?

Bilgi ve teknoloji üretiminin yoğun bir biçimde gerçekleştiği, yeni mesleklerin ortaya çıktığı günümüzde, bireylerin ihtiyaç duydukları bilgilerin ve becerilerin sadece örgün eğitim içerisinde verilmesi olanaksız görülmektedir. Çünkü örgün eğitim sisteminden çıktıktan sonra da bireylerin kendilerini geliştirme ve bilgiye ulaşma ihtiyaçları belirebilmektedir. Dolayısıyla, birçok nedenden dolayı örgün eğitim sisteminden çıkmış bireylere de eğitimin verilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu kişilere sunulan eğitim “yetişkin eğitimi” olarak adlandırılmaktadır (Çelikkaleli, 2011). Yetişkin eğitimi, TDK (2019) sözlüğünde “yetişkin kimselere yönelik eğitim ve öğretim programı” olarak yer almaktadır. UNESCO (2010) yetişkin eğitimi, “15 ve daha yukarı yaşlardaki normal okul ve üniversite sisteminin dışında bulunan kişilerin yararına sunulan ve ihtiyaçlarına göre düzenlenen eğitim” olarak tanımlamıştır. Yetişkin eğitimi, gelişim süreçlerini tamamlayarak, belli bir yaşam birikimine sahip, öz güvenini kazanmış ve kendi sorumluluğunu üstlenmiş bireylere yönelik; içerik, düzey ve yöntem sınırlılığı olmaksızın gönüllü olarak herhangi bir alanda gelişimi amaçlayan ve olanak sağlayan düzenli eğitim süreçlerinin tümüdür (MEB, 2009). Merriam ve Brockett’a (1997) göre yetişkin eğitimi, kendilerini yaş ve sosyal rol bakımından yetişkin olarak gören ve kendi hayatından sorumlu olduğunun bilincinde olan bireylere mesleki veya güncel hayatlarındaki ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda bilgi ve beceri kazandırma sürecidir. Jarvis’e (2010) göre ise yetişkin eğitimi, toplumda yetişkin statüsünde olan kişilerin anlamasına ve öğrenmesine yönelik, planlanmış ve insanlı temelleri olan etkinlikler dizisidir. Ayhan (1988) yetişkin eğitimi, tam zamanlı ve sürekli olarak